

селянина була найбільш зручною, бо вона давала можливість, не вдаючись до алегорії, відверто висловити гірку правду про дійсність монархічного ладу Австрії і його ставлення до народних мас [3, с.54].

Антон Грицуняк розповідає, як один селянин з жінкою віз на продаж до Тернополя свиню, прив'язану до драбини воза. При в'їзді в місто на рогачці їх зупинив польський жандарм і пригрозив арештом за те, що мучать тварину. Дбаючи про зручність для свині, він розрізав шнур так, що поранив її. Але у всьому звинуватив чоловіка. Жінці вдалося відкупитися за двадцять крейцарів хабара. Увечері, повертаючись додому, Грицуняк побачив іншу картину на рогачці: жандарм вів двох закованих у кайдани мужиків, прив'язаних один до одного. На таку акцію уважний до свинячих прав вартовий відреагував чемним поклоном.

Зіставляючи «свинську» і «хлопську» конституцію, оповідач закінчує свою промову словами: «Так виглядає хлопська конституція. Хлоп мусить заздрити простій свині!» [4, с. 332].

Варто звернути увагу й на те, що Іван Франко місцем зображуваних подій вибрав дорогу з Чернихівців до Тернополя, зберігши реальні географічні назви в художньому творі. Таким прийомом він наголосив на реалістичності твору й зафіксував тернопільські ландшафти того часу. Завдяки цьому оповіданню сучасний читач може дізнатися не лише про суспільно-політичну ситуацію, порядки і міжетнічні стосунки в 90-х роках XIX століття, а й проте, яким був тодішній Тернопіль, де були його межі.

Отже, на прикладі вивчення оповідання «Свинська конституція» І. Франка видно, що автор в сатирично-викривальному плані за допомогою двох контрастних картин чітко й виразно змальовує невідповідність законів і реального життя, лицемірство влади і фактичну безправність українського населення Тернопільщини і всієї Галичини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойцун Л. Тернопіль у плині літ: історико-краєзнавчі замальовки. Тернопіль: Джура, 2003. 392 с.
2. Загородний Р. Іван Франко на Тернопільщині. Іван Франко: «Я єсть пролог...»: матеріали Міжн. наук. конгресу до 160-річчя від дня народження І. Франка, м. Львів, 22-24 верес. 2016 р.: у 2 т. Т. 1. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. С. 299-308.
3. Жук Н. Й. Проза Івана Франка. Київ: Вища школа, 1977. С. 50-70.
4. Франко І. Твори в двох томах: оповідання. Київ: Видавництво художньої літератури «Дніпро», 1981. Т. 2. С. 325-332.
5. Халімончук А. М. Суспільно-політична сатира Івана Франка. Львів: Видавництво Львівського державного університету, 1955. С. 16-18.

*Тетяна Михайленко
Науковий керівник – доц. Головата Лариса*

ПІДГОТОВКА УЧНІВ ДО НАПИСАННЯ ПЕРЕКАЗІВ ІЗ ТВОРЧИМ ЗАВДАННЯМ

Творчий переказ – перехідний вид роботи від переказів до творів. За його допомогою формуються життєво необхідні комунікативно-мовленнєві вміння і навички. Працюючи над

переказом з творчим доробком, учень не тільки передає зміст і деталі прочитаного уривка, а відповідно до завдання сам робить певні зміни й добавки. В усіх випадках, коли учні пишуть творчий переказ, треба, щоб вони вловлювали тон і особливості розповідної манери автора уривка і щоб їх доповнення до запропонованого тексту були написані мовою, близькою до оригіналу. Це не просте копіювання, за допомогою якого школярі оволодівають мовленням, а значно складніший і більш творчий процес, який не зводиться до довільного запам'ятовування мовних зразків.

На сьогодні питання підготовки учнів до написання переказу з творчим завданням є досить актуальним, оскільки саме цей вид роботи з розвитку зв'язного мовлення дозволяє оцінити рівень мовної, мовленнєвої і комунікативної компетенції школярів.

Мета статті – схарактеризувати переказ із творчим завданням як вид роботи з розвитку зв'язного мовлення

Підвищення статусу переказу потребує від учителя особливої уваги до роботи над ним у період усього навчання української мови з п'ятого по одинадцятий клас.

Переказ (переказування) з певною метою, по суті, використовується на всіх уроках. Головна мета переказів на уроках української мови – навчити мовлення. Цим і визначається особлива методика роботи над переказами різних видів, кожний з яких містить свої елементи творчості.

Метою творчих переказів (вітчизняний лінгводидакт, доктор педагогічних наук В. Я. Мельничайко визначає їх як перехідну форму письмової роботи: від переказу до твору [1, с. 52]) є максимальне наближення учнів до вирішення завдань, пов'язаних із самостійною побудовою текстів. Такими завданнями можуть бути: поширення авторського тексту (введення розповіді, опису, роздуму); зміна особи оповідача; зміна структури тексту; перестановка частин тексту для більшої логічності і компактності викладу; надання оцінки подіям, про які розповідається в тексті; висловлення свого ставлення до дійових осіб, подій, явищ; розповідь про те, що найбільше сподобалося у творі і чому; доповнення тексту із збереженням авторського стилю викладу та ін. [3, с. 47].

У методиці для позначення творчих переказів використовуються різні назви: ускладнені перекази, перекази з елементами твору, перекази з творчим завданням, перекази з додатковим завданням тощо.

Питання про те, які завдання слід віднести до творчих, за якими ознаками вони можуть бути згруповані, вирішуються методистами по-різному. Однак, розглядаючи переказ з творчим завданням у системі робіт з розвитку зв'язного мовлення учнів, мається на увазі, що виконання додаткового комунікативно-мовленнєвого завдання сприятиме досягненню основної

мети певного етапу навчання. Зауважимо, що усі види переказів (докладний, стислий, вибірковий) можуть передбачати виконання додаткового творчого завдання.

Автори колективної статті «Переказ з творчим завданням як екзаменаційна форма перевірки учнів з української мови у загальноосвітніх навчальних закладах» вважають, що специфікою переказу з творчим завданням є формування та перевірка комплексу життєво необхідних комунікативних умінь: самостійно визначити предмет і завдання висловлювання; добирати для їх розв'язання необхідні мовні засоби; будувати висловлювання відповідно до конкретних комунікативних завдань; формулювати власні самостійні висловлювання певного стилю, типу і жанру мовлення [2, с. 19].

Від класу до класу творчі завдання ускладнюються. Найчастіше завдання до творчого переказу, поряд із «Перекажіть (докладно, стисло чи вибірково)», супроводжується завданням типу «Висловіть своє ставлення до порушеної автором проблеми». Залежно від завдання оригінальний текст учнів може бути таким: вписуватися в структуру тексту під час переказування; продовжувати основний текст переказу; становити окрему самостійну частину роботи.

Дуже важливим моментом є порівняння створених учнями текстів зі змістом і структурою тексту. Доповнення ж до переказу у вигляді окремої частини передбачає самостійний аналіз почутого, потребує розвиненого чуття стилю і вміння проникнути в підтекст, зрозуміти глибину авторського задуму, знайти опору в тих словах, словосполученнях, реченнях, якими висловлена основна думка. Характер виконання завдання (обсяг, жанр, тип, стиль та ін.) вибирають самі школярі [5].

Особливо приваблюють дітей завдання, у яких проектується доля улюблених героїв. І хоч дітям нелегко висловити передбачення, проте у своїх міркуваннях вони відображають власні життєві позиції. Виконання таких творчих доповнень для учнів – це завжди вирішення проблемних ситуацій [4].

Таким чином, чим різноманітнішими будуть ці завдання, тим більше сприятимуть вони розвиткові творчої думки учнів. Навчити учнів думати, розуміти, осмислювати прослуханий ними текст і передати потім свої думки простою виразною мовою – саме таку мету ставить перед собою вчитель, пропонуючи учням творчий переказ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мельничайко В. Я. Робота над структурою тексту під час підготовки до навчального переказу. Українська мова і літератури в школі. 1981. №5. С. 43–53.
2. Переказ з творчим завданням як екзаменаційна форма перевірки учнів з української мови у загальноосвітніх навчальних закладах. Дивослово. 1999. №1. С. 18–23.
3. Шуляр В., Діордіца Д. Переказ із творчим завданням: як уникнути помилок: Технологічні особливості підготовки до написання переказу. Українська література в загальноосвітній школі. 2005. № 3. С. 45–49.
4. www.fdp-ipsa.ntu-